

khulu (eller **khulau**). Det synes f. ö. icke vara känt. S. Bugge (*Runverser* s. 77) tänker sig i stället, att 17—21 **kulhu** är en felristning för **kuluh**, vilket väl skulle återge namnet *Gullaug* Gullög.

Med formen **alfntan**, med ett **n** inskjutet mellan **f** och **t**, jämför **halfntan** på den ävenledes av Öpir ristade runstenen U 229.

Ristningen 1—6 **tierfr** kan anses säkerställd genom Celsius' bestämda uppgifter. Med **ie** förekommer namnet även i en annan inskrift, L 132 Bälinge kyrka (**tierf**, ack.). Brytningsdiftongen tecknas i runinskrifterna någon gång **ie**. Uttalet har sannolikt varierat något, vilket kunnat ge anledning till en vacklan i beteckningssättet. Se *Södermanlands runinskrifter*, s. 183 med där cit. litt.

U 462 är signerad av Öpir. Det är den enda runsten, som Öpir har ristat i Ärlinghundra hd. Han använder sitt välkända mönster, med runslingan lagd i ringar, och har skickligt anpassat detta efter stenens långsmala form. Stilen erinrar i någon mån om Fots, på de närbelägna runristningarna i Ala (U 463), Skråmsta (U 460) och Näsby (U 454), men å andra sidan är en jämförelse mellan särskilt U 455 och U 462 mycket lärorik i fråga om de karakteristiska olikheterna mellan de båda ristarna, såväl i fråga om inskrift som ornamentik.

I sista ordet ha två runor blivit utelämnade: **run** i stället för **runar**. Det är en hos Öpir flera gånger förekommande förkortning; se U 262.

Prästgården, Vassunda sn.

På Vickeby ägor i Knivsta sn står en runsten (U 474), helt nära gränsen till Vassunda prästgårds ägor. Man kommer lättast fram till platsen från Vassunda prästgård, som är närmaste bebyggelsen. Stenen har därför i äldre källor (L 20, D 2: 227) förts till Vassunda sn.

Tre kopparbleck med runor ha år 1935 blivit funna i en grav på Vassunda prästgårds mark (se A. Nordén i *VHAAkad:s Handlingar*, del 55, 1943, s. 177 f.). Inskrifterna komma att behandlas i en senare del ur detta arbete.

463. Ala, Vassunda sn.

Pl. 82.

Litteratur: B 324, L 21, D 2: 228. J. Bureus, *Monumenta Sveo-Gothica Hactenus Exsculpta* (1624), n:r 33 (Fa 10: 1 n:r 33), Fa 6 s. 43 n:r 17 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 419, Fa 1 s. 95; O. Verelius, *Manuductio ad Runographiam Svecanum* (1675), s. 42; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 183; P. Dijkman, *Historiske Anmärkningar* (1723), s. 41; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 190; UFT h. 1 (1871), s. 76; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 97, *Anteckningar 1914* (ATA); *Handlingar i ATA* 1921.

Äldre avbildningar: Bureus, träsnitt (i *Monumenta Sveo-Gothica*, Fa 5, Fa 10: 1; O. Verelius, *Manuductio*); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 324); O. Rudbeck, träsnitt (i: *Rudbecks Atlantica*, 3, 1698, s. 20 fig. 18; Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Runstenen står rest 150 m. S om mangårdsbyggnaden i Ala, i östra kanten av en liten kulle, omkring 30 m. från Garnsvikens strand. Gravhögar och stensättningar finnas i närheten. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Runstenen fanns enligt Bureus (Fa 6) »I Ähla giärde i Wassunda» (Fa 5: »Ala», Fa 10: 1 »Widh Ala»). — Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften »Ala i Wassunda Sochn» (B 324 och L 21: »Ala»). Dessutom meddelas: »Ala Runsten i Wassunda, står på en ättewall, dher åtskillige högar och med sten kringlagde grafwar finnas.» — Celsius har själv icke sett inskriften. — Dybeck uppger, att »denne runsten ligger nära trögården, i gärdet». Ett stycke nedtill var nu avslaget, med ungefär halva korset. — Brate fann stenen på samma plats, ligande »på östra kanten av en liten backe straxt söder om trädgården vid Ala». Av allt att döma är detta också stenens ursprungliga plats. Den restes här under sommaren 1940. Ristningen är vänd mot Ö, sålunda mot Garnsviken.

Fig. 179. U 463. Ala, Vassunda sn.
Efter träsnitt av Bureus.

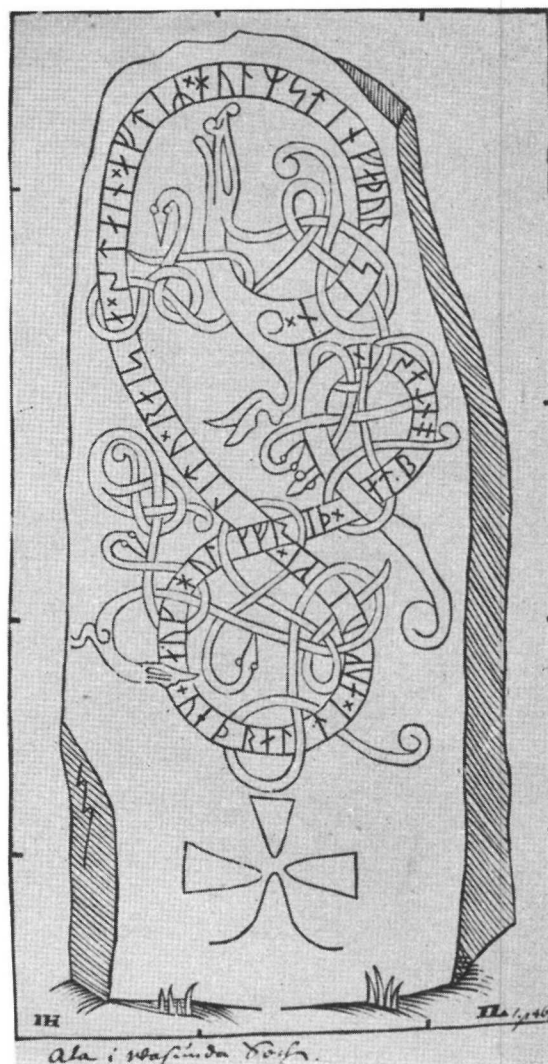

Fig. 180. U 463. Ala, Vassunda sn.
Efter B 324.

Vackert granitblock. Höjd 2,35 m., bredd (nedtill) 0,95 m. Stenens ursprungliga höjd har enligt *Bautil* varit ung. 2,90 m. Ytan är sällsynt jämn och slät, med rödbrun färgton, i brottet ljusare. Ristningen är ovanligt skickligt utförd med jämna, djupa linjer. Den är väl bevarad och tydlig.

Inskrift:

×	uepralti	×	auk	uiki	×	litu	×	raisa	×	stain	×	aftir	×	hulmstin	×	faður	sin	×	auk	hulmfríð	×	at	
	5		10	15		20		25		30		35		40		45	50		55	60			
bonta																							sin
65																							70

Veðraldi ok Vígi letu ræisa stæin æftir Holmstæin, faður sinn, ok Holmfríð at bonda sinn.

»Vädralde och Vige läto resa stenen efter Holmsten, sin fader, och Holmfrid efter sin man.»

Till läsningen: 2 e är tydligt stunget. Däremot är 41 i icke stunget; icke heller 14 k. — Bureus: 11 g. Träsnittet har ett par felaktigheter: 2 a, 9 h. Efter 19 u en binderuna au (i stället för skiljetecknet ×). 51—53 hul. O. Verelius har vidare felaktigt på träsnittet läst inskriftens

första runa som **ṛ**, varjämte han vill rätta 4 **r** till **u**. Han läser därför inskriftens början: **ṛapualti huguiki** och tolkar: »Radwalld hugvige låter resa stenen efter sin fader Holmsten, och then hulla Hulmfrid efter sin Man.» — Hadorph och Leitz (B 324): Intet sk efter 42 **n**. 57 **k**.

Namnet *Veðraldi* förekommer även L 675 Långgarnö, Villberga sn (**ueþralti**). 12—15 **uiki** kan tolkas på flera olika sätt: *Viki*, *Vigi* eller *Viggi*. Det bör sammanställas med följande namnformer: med **k** L 207 Fålebro, Danmarks sn (**uiki**, nom.), L 608 Husby-Lyhundra kyrka (**uiki**, nom.), med **g** Ög 208 (**uigi**, nom.), med **h** L 136 Marsta, Bälunge sn (**uihi**, nom.), L 306 Brunneby, Funbo sn (**uiha**, ack.), med **kh** L 226 St. Vreta, Ärentuna sn (**uikhi**, nom.). Om det är samma namn som avses med alla dessa skriftformer, har det varit *Vigi*. — Om namnen *Holmstæinn* och *Holmfridr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105.

Liksom på Skråmsta-stenen (U 460) börjar inskriften nedtill på stenen i den ring, som den stora ormkroppen här bildar. Ett mindre ormhuvud, som sticker fram över runslingan, har förmodligen till uppgift att anvisa den plats, där man skall börja läsa. Inskriften följer sedan ormkroppen baklänges upp emot huvudet, där inskriftens första del — sönerns tillägnan — avslutas. Senare delen — hustruns tillägnan — börjar vid samma plats i runslingans nedre ring, ovanför det framskjutande ormhuvudet, och går i motsatt riktning upp mot stjärten. Inskriftens anordning är sålunda i huvudsak densamma som på U 460.

Även ornamentiken påminner i hög grad om Skråmsta-stenen. Den är helt enkelt en variation av samma komposition. Den stora ormen bildar en åttformig figur, som emellertid — i olikhet mot U 460 — är öppen på h. sidan. Den tredje öglan, som kroppen gör, får därför en mera självständig uppgift, och figuren närmar sig det mönster med kroppen lagd i tre ringar, som är så vanligt hos Öpir. Stjärten avslutas på U 460 med en fot, på U 463 med en stor spiral. Allt detta sammanhänger utan tvivel med ristningsytans större bredd på U 463. Den nedre ormen på U 460 har på U 463 blivit ersatt med ett kors, som tyvärr endast delvis är bevarat. Ytan utfylles av en mängd smalare ormkroppar, som med sina slingrande band ha till uppgift dels att hålla fast rundjuret i dess läge, dels att ge ett intryck av liv och rörelse. Från rundjurets egen kropp utgår visserligen endast ett sådant band. Men småormarna äro i stället så många flera: på Näsby-stenen två, på Skråmsta-stenen fyra och på Ala-stenen sex. Man får, icke minst på Ala-stenen, ett starkt intryck av en frodig fantasi, för vilken icke längre några tekniska svårigheter återstå att övervinna.

U 463 är, såsom ovan har framhållits, med största sannolikhet ett verk av mästaren Fot, i likhet med U 455 och U 460.

464. Edeby, Vassunda sn.

Pl. 81.

Litteratur: B 326, L 23. J. Bureus, *Monumenta Sveo-Gothica Hactenus Exsculpta* (1624), n:r 32 (Fa 10: 1 n:r 32), Fa 6 s. 43 n:r 16 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 420, Fa 1 s. 95; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 187; P. Dijkman, *Historiske Anmærkninger* (1723), s. 40; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 220; UFT h. 1 (1871), s. 76; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 80.

Äldre avbildningar: Bureus, träsnitt (i *Monumenta Sveo-Gothica*, Fa 5, Fa 10: 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 326).

Runstenen står på södra sidan av vägen Edeby—Ekhamn och S om Ekhamnsviken, 350 m. Ö om Ekhamns mangårdsbyggnad. Den restes här år 1940. Tidigare har stenen använts som grindstolpe vid vägen, omkr. 5 m. Ö om sin nuvarande plats. Ett par grova järnkrokar tvärs igenom stenen borttogos, och hålen fylldes igen.

Enligt Bureus stod stenen »widh wegghen emillan Edhby och Örby i Wassunda» (Fa 6), »I Wassunda wid Edby» (*Mon. Sveo-Goth.*), »Millan Edby och Örby» (Fa 5). Något närmare be-